

Apelacje cywilne i karne. Komentarz praktyczny z orzecznictwem. Wzory pism procesowych

Wydanie 6.

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Apelacja cywilna

Część I

Komentarz praktyczny

Rozdział 1. Wstęp

Rozdział 2. Dopuszczalność apelacji

1. Apelacja od wyroku sądu II instancji
2. Apelacja w sprawach oczywistej bezzasadności pozwu

Rozdział 3. Podmioty legitymowane do składania apelacji

Rozdział 4. Termin do wniesienia apelacji, zapowiedź apelacji

Rozdział 5. Elementy konstrukcyjne apelacji

1. Wymagania ogólne
 - 1.1. Wymagania formalne przewidziane dla pisma procesowego
 - 1.2. Pełnomocnictwo procesowe
 - 1.3. Odpisy i załączniki apelacji
2. Wymagania szczegółowe
 - 2.1. Wprowadzenie
 - 2.2. Oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona apelacja, wskazanie, czy wyrok jest zaskarżony w całości, czy w części
 - 2.3. Zwięzłe przedstawienie zarzutów
 - 2.3.1. Wprowadzenie
 - 2.3.2. Naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie konkretnego przepisu prawa materialnego lub niewłaściwą jego wykładnię
 - 2.3.3. Naruszenie przepisów prawa procesowego, jeśli miało lub mogło mieć wpływ na treść wydanego orzeczenia w sprawie
 - 2.3.4. Nieważność postępowania
 - 2.3.5. Sprzeczność istotnych ustaleń stanu faktycznego sądu I instancji z treścią zebranego materiału dowodowego
 - 2.3.6. Nierozpoznanie istoty sprawy
 - 2.4. Uzasadnienie zarzutów

- 2.5. Powołanie nowych faktów i dowodów
- 2.6. Wniosek o zmianę lub uchylenie orzeczenia z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia
 - 2.6.1. Wniosek o rozpoznanie postanowień sądu I instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy
 - 2.6.2. Wniosek o zmianę lub uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia
- 2.7. Oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o prawa majątkowe

Rozdział 6. Opłaty sądowe w sprawach cywilnych

Rozdział 7. Odpowiedź na apelację

Rozdział 8. Postępowanie przed sądem II instancji

Rozdział 9. Granice rozpoznania

1. Uwagi wstępne
2. Rozpoznanie postanowień niepodlegających zaskarżeniu
3. Nowe fakty i dowody
4. Podstawa orzeczenia sądu II instancji
5. Zmiana żądania w postępowaniu apelacyjnym
6. Zakaz orzekania na niekorzyść
7. Rodzaje orzeczeń sądu II instancji
8. Apelacja w postępowaniu uproszczonym

Rozdział 1. Wstęp

Kodeks postępowania cywilnego w zakresie zaskarżania wyroków sądowych przyjął zasadę skargowości. Zasada ta oznacza, że **postępowanie apelacyjne** może być zainicjowane tylko przez wniesienie właściwego środka zaskarżenia (**apelacji**) przez uprawniony do tego podmiot. W żadnym razie postępowanie odwoławcze nie może być wszczęte z urzędu przez sąd. Ustawa procesowa cywilna nie zawiera żadnych **ograniczeń dopuszczalności apelacji** od orzeczeń sądów I instancji ze względu na:

- 1) rodzaj sprawy;
- 2) wartość przedmiotu sporu;
- 3) zakres zaskarżenia.

↳ Zob. wzór 2. Apelacja od wyroku Sądu Okręgowego.

Odmienne rozwiązanie zostało przyjęte w **postępowaniu kasacyjnym**. Wniesienie **skargi kasacyjnej** jest wykluczone w niektórych rodzajach spraw oraz ograniczone ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia. O tym, czy skarga kasacyjna zostanie przyjęta do rozpoznania, decyduje Sąd Najwyższy w trybie tzw. przed-sądu.

Zasada skargowości oznacza, że podmiot inicjujący postępowanie apelacyjne decyduje zarówno o zakresie, jak i o przedmiocie tego postępowania. Zasada ta jest wynikiem przyjęcia przez polski system procedury cywilnej dwuinstancyjności postępowania sądowego, co wynika z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z powołanym przepisem, postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

Natomiast art. 78 Konstytucji RP ustanawia prawo każdej ze stron do zaskarżenia orzeczeń sądowych.

Postępowanie
apelacyjne

Ograniczenie
dopuszczalności
apelacji i skargi
kasacyjnej

Zasada
skargowości

Zasada
dwuinstancyjności

Zasada dwuinstancyjności polega na tym, że postępowanie przed sądem cywilnym składa się z dwóch stadiów:

- 1) postępowania rozpoznawczego toczącego się przed sądem I instancji;
- 2) postępowania apelacyjnego toczącego się przed sądem odwoławczym.

Zasada dwuinstancyjności postępowania nie obowiązuje w sądownictwie polubownym, w którym regułą jest postępowanie jednoinstancyjne.

Zasada formalizmu
procesowego

Kodeks postępowania cywilnego oparł postępowanie apelacyjne na **zasadzie formalizmu procesowego**, co oznacza, że czynności podejmowane w postępowaniu apelacyjnym mają charakter zorganizowany pod względem formalnym, w określonym czasie, miejscu i formie. Zasada formalizmu procesowego oznacza również, że raz dokonane czynności procesowe nie mogą być odwoływane, chyba że ustawa procesowa na to zezwala. Przykładem czynności procesowej dokonanej, która nie może być odwołana, jest postępowanie dowodowe, gdzie dopuszczone i przeprowadzone przez sąd dowody nie mogą być odwołane. Natomiast czynnością procesową dokonaną, która może być odwołana, jest np. cofnięcie pozwu lub apelacji. Odwołalność czynności procesowych, oświadczeń woli w postępowaniu apelacyjnym oznacza, że – w zależności od decyzji strony – czynności te mogą być odwoływane lub nie. **Odwołalność czynności procesowych** nie dotyczy sądu w postępowaniu apelacyjnym. Wadliwość wyroku sądowego może zostać usunięta wyłącznie wskutek wszczęcia i przeprowadzenia postępowania apelacyjnego zainicjowanego przez stronę. W ten sposób wyrok sądu I instancji zostanie poddany kontroli instancyjnej odnośnie do zgodności z prawem i stanem faktycznym, i w konsekwencji może zostać utrzymany w mocy, uchylony lub zmieniony w całości lub w części. **Wyłączenie odwołalności wyroków sądu I instancji** wynika z zasady związania wyrokiem sądu, który go wydał. Zasada ta oznacza, że sąd, który wydał wyrok, nie może go sam zmienić lub uchylić. Dopuszczalna jest jedynie autopoprawka zapadłego wyroku o charakterze technicznym w trybie art. 350 § 1 KPC, zgodnie z którym sąd może z urzędu sprostować w wyroku niedokładności, błędy pisarskie, rachunkowe

Odwołalność
czynności
procesowych

lub inne oczywiste omyłki, natomiast o sprostowaniu umieszcza się wzmiankę na oryginale wyroku, a na żądanie stron także na udzielonych im wypisach. Dalsze odpisy i wypisy powinny być zredagowane w brzmieniu uwzględniającym postanowienie o sprostowaniu. Zmiana lub uchylenie wyroku może nastąpić tylko w wyniku przeprowadzenia jego kontroli na skutek złożenia apelacji. Dopiero postępowanie apelacyjne może wykazać, czy zaskarżony wyrok jest wadliwy, czy pomimo opozycji drugiej strony procesu – prawidłowy [zob. *W. Siedlecki*, Zaskarżalność orzeczeń w sądowym postępowaniu cywilnym, w: *M. Jędrzejewska, T. Ereciński* (red.), *Studia z prawa postępowania cywilnego*. Księga pamiątkowa ku czci Zbigniewa Resicha, Warszawa 1985]. Kodeks postępowania cywilnego – odmiennie niż KPK – nie przewiduje możliwości stwierdzenia nieważności wyroku z mocy prawa. Wyrok sądu I instancji pozostaje ważny, mimo swych wad, do momentu, w którym innym wyrokiem sądu nie zostanie stwierdzona jego nieważność. Wobec tego nieważność postępowania jest tylko jedną z przyczyn uzasadniających zaskarżenie wyroku w postępowaniu cywilnym (zob. *T. Ereciński*, *Apelacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2010, s. 15).

Rozdział 2. Dopuszczalność apelacji

1. Apelacja od wyroku sądu II instancji

Artykuł 367 § 1 KPC przewiduje, że w postępowaniu spornym od wyroku sądu I instancji przysługuje apelacja do sądu II instancji. Zgodnie z art. 518 KPC apelacja przysługuje również od postanowień co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym.

Apelację można wnieść od następujących rodzajów wyroków: **wstępnego, częściowego, uzupełniającego, końcowego.**

W przypadku wydania wyroku zaocznego apelacja przysługuje jedynie powodowi, natomiast pozwany ma prawo wniesienia sprzeciwu. Artykuł 344 § 2 KPC formułuje **wymagania formalne, jakie ma spełnić sprzeciw.** Pozwany ma obowiązek przytoczenia zarzutów, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdnaniem się w spór co do istoty sprawy, oraz twierdzenia i dowody. Odpowiednie zastosowanie ma tutaj art. 205¹² § 1 KPC, zgodnie z którym, jeżeli wyznaczono posiedzenie przygotowawcze, strona może przytaczać twierdzenia i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej do chwili zatwierdzenia planu rozprawy. Twierdzenia i dowody zgłoszone po zatwierdzeniu planu rozprawy podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, że ich powołanie nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikła później. Sąd odrzuca sprzeciw niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto pomimo wezwania (art. 344 § 3 KPC).

↳ Zob. wzór 2. Apelacja od wyroku Sądu Okręgowego.

Artykuł 367 § 2 KPC wprowadza zasadę, że apelację od wyroków sądów rejonowych rozpoznaje **sąd okręgowy**, a od wyroku sądu okręgowego jako sądu I instancji – **sąd apelacyjny**.

Rodzaje wyroków,
od których
przysługuje
apelacja

Wymagania
formalne sprzeciwu

Sąd właściwy do
złożenia apelacji

Zgodnie z niekwestionowanym poglądem doktryny i orzecznictwa, zaskarżeniu apelacją **podlega wyłącznie rozstrzygnięcie zawarte w sentencji wyroku**. Niedopuszczalna jest apelacja od uzasadnienia wydanego orzeczenia. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 7.11.2003 r. (V CZ 106/03, Legalis) wyjaśnił, że obowiązująca ustawa procesowa cywilna nie dopuszcza możliwości korekty motywów rozstrzygnięcia w drodze apelacji lub skargi kasacyjnej.

Obowiązujący KPC nie uzależnia dopuszczalności apelacji od istnienia interesu prawnego czy też *gravamen*. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 10.1.2002 r. (I CZ 197/01, Legalis) stwierdził, że apelacji nie może wnieść strona, która twierdzi, że jej interes prawny został naruszony orzeczeniem. **Apelacja przysługuje stronie niezadowolonej z rozstrzygnięcia sądu I instancji**, której żądania nie zostały uwzględnione. Wniosek taki wynika z treści art. 368 § 1 pkt 5 KPC, który stanowi, że strona apelująca ma obowiązek podać, czy wnosi o zmianę, czy o uchylenie wyroku – czyli rozstrzygnięcia, a nie uzasadnienia. Jak dobitnie i słusznie stwierdził *T. Ereciński*, „byłoby absurdem, gdyby strona mogła żądać zmiany lub uchylenia wyroku dla niej korzystnego” (*T. Ereciński*, *Apelacja*, s. 69 i podana tam literatura i orzecznictwo).

Apelacja jest dopuszczalna od orzeczenia istniejącego. Problem orzeczeń nieistniejących był przedmiotem rozważań doktryny. Na potrzeby niniejszego opracowania wystarczy wskazać, że w piśmiennictwie rozróżnia się orzeczenia nieistniejące:

- 1) faktycznie wydane, ale – z uwagi na istotne wady formalne – pozbawione bytu prawnego oraz
 - 2) które nie zostały wydane, czyli nieistniejące faktycznie (zob. *T. Ereciński*, *Apelacja*, s. 58 i podana tam literatura).
- ↳ Zob. wzór 2. Apelacja od wyroku Sądu Okręgowego.

Apelacja może zostać wniesiona jedynie od orzeczenia istniejącego (podpisane przez skład sądu i ogłoszone, o ile przepisy wymagały jego ogłoszenia). Takim orzeczeniem jest także orzeczenie wydane w stosunku do podmiotu, który nie był stroną postępowania. Konsekwencją zaskarżenia takiego orzeczenia powinno być jego uchylenie i umorzenie postępowania przez sąd II instancji. Orzeczeniem istniejącym jest także orzeczenie wydane przez osoby, z któ-

rych żadna nie miała uprawnień sędziowskich, ale formalnie mogła być uważana za osobę mającą takie kompetencje. Wówczas w składzie sądu uczestniczą osoby nieuprawnione, a konsekwencją jest wydanie wyroku w nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 KPC), skutkujące uchyleniem zaskarżonego wyroku, zniesieniem postępowania objętego nieważnością i przekazaniem sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Orzeczeniem nieistniejącym jest orzeczenie, które zostało wydane formalnie przez sąd, ale nie ma istotnych cech ustawowych, np. nie zawiera podpisu sędziego w sprawach rozpoznawanych w składzie jednoosobowym, bądź wszystkich członków składu orzekającego sądu, nie zostało ogłoszone mimo istnienia takiego obowiązku ustawowego.

Od **orzeczenia nieistniejącego** apelacja nie przysługuje. Jednak w razie wniesienia apelacji zostanie ona odrzucona na podstawie art. 373 § 1 KPC przez sąd II instancji bez rozpatrywania zawartych w niej zarzutów i wniosków (tak SN w postanowieniu z 28.5.1998 r., III KKN 409/98, Legalis). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 30.11.2007 r. (IV CNP 111/07, Legalis), **apelacja nie przysługuje od wyroku, który nie został prawidłowo ogłoszony**, gdyż jest to wyrok nieistniejący. Ogłoszenie wyroku następuje z zachowaniem wymogów określonych w KPC. Ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę. Postanowieniem wydanym niezwłocznie po zamknięciu rozprawy sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku na oznaczony termin przypadający nie później niż dwa tygodnie po dniu zamknięcia rozprawy. Jeżeli sprawa jest szczególnie zawiła, materiał sprawy jest szczególnie obszerny lub sąd jest znacznie obciążony czynnościami w innych sprawach, termin ten wyjątkowo może wynosić miesiąc po dniu zamknięcia rozprawy. W każdym przypadku ogłoszenie wyroku następuje na posiedzeniu jawnym. Ogłoszenia wyroku dokonuje się przez odczytanie sentencji. Po ogłoszeniu wyroku przewodniczący lub sędzia sprawozdawca podaje ustnie zasadnicze powody rozstrzygnięcia albo wygłasza uzasadnienie, może jednak tego zaniechać, jeżeli sprawa była rozpoznawana przy drzwiach zamkniętych. Jeżeli na ogłoszenie wyroku nikt się nie stawił, włączając publiczność, przewodniczący lub sędzia sprawozdawca może

Niedopuszczalność
apelacji

zarządzić odstąpienie od odczytania sentencji i podania zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. W takim przypadku wyrok uważa się za ogłoszony z chwilą zakończenia posiedzenia. Sentencję należy jednak odczytać, jeżeli będzie wygłaszane uzasadnienie wyroku (art. 326 KPC). Zgodnie z art. 157 § 1 w zw. z art. 158 § 1 KPC, z takiego posiedzenia spisuje się protokół, który powinien zawierać informację o ogłoszeniu wyroku. Protokół ma moc dokumentu urzędowego i stanowi dowód tego, co zostało w nim stwierdzone – art. 244 KPC. Jeśli w protokole nie ma informacji, że wyrok został ogłoszony, to istnieje domniemanie, że ogłoszenie nie nastąpiło. W tej sytuacji obalenie tego domniemania może nastąpić w trybie sprostowania protokołu na podstawie art. 160 KPC.

W postanowieniu z 19.2.2004 r. (II UZ 126/03, Legalis), Sąd Najwyższy stwierdził, że wyrok sądu I instancji może być zaskarżony tylko w takiej części, w jakiej istnieje, tzn. w części uwzględniającej czy też w części oddalającej powództwo. **Niedopuszczalne jest wniesienie apelacji od wyroku, który nie został wydany.** Chodzi zarówno o przypadek, gdy brak jest wyroku w ogóle, jak i brak w wydanym wyroku części rozstrzygnięcia, np. oddalenia powództwa w pozostałej części. Nierozpoznanie części roszczeń nie może być utożsamiane z ich domniemanym oddaleniem. W takim przypadku należy złożyć w trybie art. 351 § 1 KPC wniosek o uzupełnienie wyroku przez rozstrzygnięcie pominiętej kwestii, a jeśli upłynął już termin do jego wniesienia, strona uprawniona jest do wytoczenia odrębnego nowego powództwa o roszczenie, o którym sąd nie orzekł w wyroku.

2. Apelacja w sprawach oczywistej bezzasadności pozwu

Artykuł 191¹ KPC wprowadził do praktyki procesów cywilnych pojęcie oczywistej bezzasadności pozwu. Chodzi o znaczne uproszczenie postępowania w przypadku wnoszenia znanych z praktyki procesowej tzw. pozwów zaporowych, mających na celu zablokowanie innego, już toczącego się postępowania. Dość często można

spotkać się z takimi pozwami w trakcie sporów pomiędzy współnikami lub akcjonariuszami spółek. Z art. 191¹ § 1 KPC wynika, że jeżeli z treści pozwu i załączników oraz okoliczności dotyczących sprawy, a także faktów, o których mowa w art. 228 KPC (fakty powszechnie znane i znane sądowi urzędowo), wynika oczywista bezzasadność powództwa, stosuje się § 2, 3 i 4 tego artykułu. Komentarz artykuł zakłada, że dokonuje się oceny, czy powództwo jest oczywiście bezzasadne, w momencie wpłynięcia pozwu do sądu, na podstawie całości załączonych dowodów i wskazanych przez powoda okoliczności oraz przy uwzględnieniu faktów powszechnie znanych i znanych sądowi urzędowo. W przypadku stwierdzenia oczywistej bezzasadności powództwa, sąd może pominąć czynności, które zazwyczaj są podejmowane po wniesieniu pozwu, uznając, że są one zbędne i oczywiście niecelowe. Są to w szczególności:

- 1) brak wezwania do usunięcia braków pozwu, nie następuje wezwanie do uiszczenia opłaty – art. 130 i n. KPC;
- 2) nie sprawdza się wartości przedmiotu sporu – art. 25 § 1 KPC;
- 3) brak konieczności przekazywania sprawy sądowi właściwemu miejscowo lub rzeczowo.

W powyższej sytuacji sędzia przewodniczący może wydać zarządzenie o skierowanie sprawy na posiedzenie niejawne, na którym sąd może wyrokiem oddalić powództwo, bez doręczania odpisu pozwu stronie przeciwnej oraz bez rozpoznawania wniosków zawartych w pozwie.

Artykuł 191¹ § 4 KPC stanowi, że uzasadnienie wyroku sporządzane jest na piśmie z urzędu. Oznacza to, że nie doręcza się samej sentencji wyroku powodowi i nie oczekuje się, aż złoży on wniosek o sporządzenie uzasadnienia. Uzasadnienie powinno zawierać jedynie wyjaśnienie przyczyn, dla których sąd uznał powództwo za oczywiście bezzasadne, a zatem odmiennie, niż to przewiduje art. 327¹ § 1 KPC. Następnie wyrok wraz z uzasadnieniem sąd doręcza z urzędu wyłącznie powodowi, z pouczeniem o terminach i sposobie jego zaskarżenia. Wyrok wydany w takim trybie podlega zaskarżeniu apelacją.

Apelację w sprawie powództwa oczywiście bezzasadnego reguluje art. 391¹ KPC. Paragraf 1 artykułu stanowi, że w przypadku

wniesienia apelacji od wyroku wydanego w trybie art. 191¹ KPC można pominąć czynności, które ustawa nakazuje podjąć na skutek wniesienia apelacji, w szczególności nie wzywać powoda do usunięcia jej braków ani do uiszczenia opłaty. Sąd II instancji może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając jej osobie wskazanej jako pozwany, ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z apelacją. Przepis ten oznacza, że sąd może nie sprawdzać wartości przedmiotu zaskarżenia, może nie wzywać do usunięcia braków w postaci sprecyzowania zakresu zaskarżenia, wskazania zarzutów i sformułowania wniosków apelacyjnych. Regulacja ta jednak nie zwalnia adwokatów i radców prawnych od zachowania wymogów apelacji określonych w art. 368 KPC.

Paragraf 2 art. 391¹ KPC przewiduje, że w przypadku wątpliwości apelację uważa się za wniesioną co do całości wyroku z wnioskiem o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Regulacja ta w przypadku braku wymagań konstrukcyjnych apelacji zakłada domniemanie, że zaskarżono wyrok w całości wraz z wnioskiem o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Jest to konsekwencją przyjęcia zasady, że nie wzywa się powoda do usunięcia braków apelacji.

W § 3 komentowanego artykułu ustawodawca wskazał, że w przypadku stwierdzenia, że powództwo nie jest oczywiście bezzasadne, sąd II instancji uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. W pozostałych przypadkach sąd II instancji oddala apelację.

Zgodnie z art. 391¹ § 4 i 5 KPC uzasadnienie sądu II instancji może być lakoniczne i kilkudzaniowe, bowiem sąd II instancji może się ograniczyć do ustaleń i wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku zawartych w uzasadnieniu wyroku sądu I instancji. Oznacza to, że sąd odwoławczy może też sporządzić szczegółowe uzasadnienie. Jest to logiczne, bo skoro sąd odwoławczy uchyła zaskarżony wyrok, to jest to na korzyść powoda, czyli apelanta w tym przypadku. W takim razie powód nie ma *gravamen* do zaskarżenia tego wyroku, i dlatego też nie jest możliwe złożenie zażalenia od takiego wyroku, a pamiętać należy, że pozwany jeszcze nie występuje w sprawie, gdyż nawet nie wie, że takie postępowanie się toczy. Wyrok z pisem-

nym uzasadnieniem, o ile je sporządzono, i wymaganymi przez ustawę pouczeniami z urzędu doręcza się tylko powodowi. W sytuacji objętej art. 391¹ KPC nie stosuje się art. 394¹ § 1¹ KPC (czyli zażalenie do Sądu Najwyższego nie przysługuje w razie uchylenia przez sąd II instancji wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania).

Należy pamiętać, że w przypadku uchylenia wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ KPC, w toku ponownego rozpoznania:

- 1) ilekroć ustawa przewiduje zwrot pozwu, sąd umarza postępowanie;
- 2) wraz z odpisem pozwu doręcza się pozwanemu odpisy apelacji oraz wyroków sądów obu instancji z uzasadnieniami.

Należy pamiętać, że w sprawie, w której powództwo oddalono na podstawie art. 191¹ KPC, powoda nie obciąża się kosztami sądowymi. Jednak jeżeli apelację oddalono na podstawie art. 391¹ KPC, sąd II instancji obciąży powoda opłatą podstawową od pozwu i apelacji. Jeżeli powód wniósł o zwolnienie od kosztów sądowych, sąd II instancji może mu je przyznać (art. 14a KSCU).

Rozdział 3. Podmioty legitymowane do składania apelacji

Jak już była mowa wcześniej, **zasada skargowości** oznacza, że podmiot inicjujący postępowanie apelacyjne decyduje o zakresie i o przedmiocie tego postępowania. Jednak podmiot ten musi mieć do tego legitymację. Wniesienie apelacji przez podmiot niemający do tego legitymacji jest bezskuteczne. Brak legitymacji do złożenia apelacji nie może być konwalidowany. W konsekwencji sąd odrzuci taką apelację (A. Zieliński, *Sporządzanie środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009, s. 46).

Legitymację do złożenia apelacji mają przede wszystkim strona lub uczestnicy postępowania nieprocesowego i ich następcy prawni.

↳ Zob. wzór 2. Apelacja od wyroku Sądu Okręgowego.

Strona może skarżyć rozstrzygnięcie sądu jedynie, jeśli jej żądania nie zostały uwzględnione w całości lub w części. W postępowaniu nieprocesowym apelację od postanowienia orzekającego co do istoty sprawy może złożyć **osoba zainteresowana wynikiem postępowania**, która nie była wcześniej jego uczestnikiem. W przypadku współuczestnictwa procesowego materialnego lub formalnego **każdy ze współuczestników** – niezależnie od tego, czy jest to przypadek współuczestnictwa jednolitego, koniecznego czy zwykłego – jest uprawniony do wniesienia apelacji. Wniesienie apelacji przez jednego ze współuczestników jednolitych lub koniecznych jest skuteczne również wobec pozostałych. Natomiast **współuczestnik procesowy** nie ma legitymacji do wniesienia apelacji przeciwko innemu współuczestnikowi występującemu po tej samej stronie nawet w przypadku, gdy wyrok sądu dotyczący innego współuczestnika oddziałuje na jego prawa i obowiązki (zob. T. Ereciński, *Apelacja*, s. 67 i podane tam orzecznictwo; tak samo A. Zieliński, *Sporządzanie środków za-*

Zasada
skargowości

Legitymacja do
złożenia apelacji

Współuczestnik

Interwenient
uboczny

skarżenia, s. 46). Apelację mogą wnosić **interwenienci uboczni samoistni i niesamoistni**. Jednak w przypadku interwencji niesamoistnej apelacja interwenienta może być bezskuteczna wówczas, gdy strona, do której interwenient przystąpił, cofnie apelację. Wynika to z istoty interwencji niesamoistnej, gdzie – zgodnie z art. 79 KPC – czynności interwenienta niesamoistnego muszą być zgodne z czynnościami strony, do której przystąpił.

Prokurator

Prawo do wniesienia apelacji ma **prokurator** – niezależnie od tego, czy brał udział w postępowaniu przed sądem I instancji, czy też nie. Jeśli prokurator wytoczył powództwo na rzecz określonej osoby, to automatycznie nabywa ona prawo do złożenia apelacji; w tym zakresie stanowisko prokuratora nie jest wiążące dla strony. Należy podzielić argumenty *Z. Krzemińskiego* (Wnoszenie apelacji cywilnej, Warszawa 2006, s. 15 i 16 i podane tam literatura i orzecznictwo), że ustawodawca nie przyznał prokuratorowi prawa do wytoczenia powództwa o rozwód, pozostawiając tę inicjatywę wyłącznie stronom ze względu na szczególnie charakter takich spraw. W konsekwencji autor ten opowiada się za niedopuszczalnością składania przez prokuratora apelacji w sprawach o rozwód.

Należy także zaznaczyć, że w sprawach cywilnych wynikających ze stosunków związanych z uczestnictwem w obrocie na rynku finansowym albo dotyczących podmiotów wykonujących działalność na tym rynku Przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego przysługują uprawnienia prokuratora wynikające z przepisów KPC.

Rzecznik Praw
Obywatelskich

Organizacje
pozarządowe

Identyczne jak prokurator uprawnienia do złożenia apelacji ma **Rzecznik Praw Obywatelskich**. Kodeks przyznaje **organizacjom pozarządowym**, w zakresie ich zadań statutowych, prawo do wnoszenia powództw za zgodą osób fizycznych wyrażoną na piśmie o: alimenty, ochronę konsumentów, ochronę środowiska, ochronę praw własności przemysłowej, ochronę równości i niedyskryminacji przez bezpodstawne bezpośrednie lub pośrednie zróżnicowanie praw i obowiązków obywateli. Organizacje te mają takie same uprawnienia jak prokurator. Apelację w sprawach o ustalenie istnienia stosunku pracy ma prawo składać **inspektor pracy**, a także kierownik ośrodka pomocy społecznej lub kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie, natomiast w sprawach o ochronę interesów konsumentów – **powiatowy lub miejski rzecznik konsumentów (na rzecz konsumentów)**.

Inspektor pracy

Powiatowy lub
miejski rzecznik
konsumentów

Rozdział 4. Termin do wniesienia apelacji, zapowiedź apelacji

Apelację od wyroku sądu I instancji wnosi się do sądu, który wydał wyrok w **terminie dwutygodniowym** od doręczenia stronie skarżącej wyroku wraz z uzasadnieniem – art. 369 § 1 KPC. W przypadku przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku termin, o którym mowa powyżej, wynosi **trzy tygodnie**. O terminie tym sąd zawiadamia stronę, doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie. Obecnie, w wyniku nowelizacji KPC z 4.7.2019 r. w art. 369 KPC uchylony został § 2. Jest to dość istotna zmiana, bo uchylona została możliwość zaskarżenia wyroku I instancji w sytuacji niezłożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia (zob. art. 328 § 1 KPC). Wzorem procedury karnej brak wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku na piśmie skutkuje utratą prawa do postępowania w II instancji.

Termin do złożenia apelacji zostaje zachowany, gdy strona przed jego upływem wniosła apelację do sądu II instancji. W takim przypadku sąd ten zawiadamia sąd I instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy (art. 369 § 3 KPC).

Powyższe uregulowania oznaczają, że termin do wniesienia apelacji jest terminem ustawowym i procesowym. Jako taki, termin ten nie może być skrócony ani przedłużony. Ponieważ jest to termin prekluzyjny, niedotrzymanie go powoduje, że apelacja zostanie odrzucona przez sąd II instancji w trybie art. 373 § 1 KPC.

Natomiast możliwe jest **przywrócenie tego terminu** na zasadach ogólnych, na podstawie art. 168 KPC. **Wydanie postanowienia o sprostowaniu lub uzupełnieniu**, czy też **postanowienia doko-**

Termin do
wniesienia apelacji

Przywrócenie
terminu do
wniesienia apelacji

nującego wykładni wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do zaskarżenia wyroku (art. 353 KPC). Doręczenie stronie odpisu któregokolwiek z tych postanowień nie powoduje rozpoczęcia na nowo biegu terminu do wniesienia przez stronę apelacji od tego wyroku. Zatem termin do zaskarżenia wyroku w takim przypadku rozpoczyna bieg od doręczenia stronie jego odpisu wraz uzasadnieniem. Stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną RP, obecną przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący pouczy o sposobie i terminie zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem oraz warunkach, sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. Sąd z urzędu doręcza wyrok stronie niezastępowanej przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, która na skutek pozbawienia wolności była nieobecna przy ogłoszeniu wyroku. Sąd z urzędu doręcza stronom wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym. Stronie niezastępowanej przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną RP wraz z wyrokiem, który podlega doręczeniu z urzędu, doręcza się pouczenie o sposobie i terminie zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem oraz warunkach, sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. Jeżeli zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych jest obowiązkowe, należy także pouczyć stronę o treści przepisów o obowiązkowym zastępstwie oraz skutkach niezastosowania się do tych przepisów (art. 327 KPC).

Żądanie uzasadnienia wyroku powinno odpowiadać warunkom pisma procesowego. W żądaniu należy wnosić o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku wraz z jego sentencją. Enigmatyczne sformułowanie takiego wniosku może spowodować, że sąd nie sporządzi uzasadnienia i prześle tylko samą sentencję. Sytuacja taka była przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego w Lublinie, który w postanowieniu z 27.4.2006 r. (III AUz 119/06, Legalis) stwierdził, że warunkiem zaskarżenia wyroku w dwutygodniowym terminie od jego doręczenia stronie jest wcześniejsze zażądanie uzasadnienia tego wyroku, a nie jedynie odpisu samego rozstrzygnięcia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego sąd nie ma przy tym ani możliwości, ani prawa dokonywania interpretacji wniosków stron inaczej niż

[Przejdź do księgarni →](#)